

**HIBERT, MARIO. DIGITALNI ODRAST I POSTDIGITALNA DOBRA :
KRITIČKO BIBLIOTEKARSTVO, DISRUPTIVNI MEDIJI I TAKTIČKO
OBRAZOVANJE. ZAGREB : MULTIMEDIJALNI INSTITUT :
INSTITUT ZA POLITIČKU EKOLOGIJU, 2018.**

Broj
bibliografske
jedinice

349

Ivana Turk

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Gradska i sveučilišna knjižnica Osijek
turki@gskos.hr

Autor Mario Hibert već se dugi niz godina, kao docent na Odsjeku za komparativnu književnost i bibliotekarstvo Filozofskog fakulteta u Sarajevu bavi teorijom knjižničarstva, te kroz svoj rad sažet u doktorskoj disertaciji *Kritičko bibliotekarstvo: moguća paradigma informacijskog društva*, a zatim 2018. i u knjizi *Digitalni odrast i postdigitalna dobra* kuje termin kritičkog bibliotekarstva.

Autor na samome početku nudi čitatelju osnovnu terminologiju i smješta problematiku svoje publikacije u kontekst: navodi kako knjižničarska kultura nije nemoćna, bespomoćna i bezlična te sam predlaže kako dijelovi knjige mogu biti prihvaćeni kao uputnice u alternativne prakse pozajedničenja (eng. *commoning*), koje, u teoriji odrasta (eng. *degrowth*) „označavaju imaginarij izlaska iz okvira kapitalizma“. Autor navodi da kritičko bibliotekarstvo, disruptivni mediji i taktičko obrazovanje čine fleksibilan metodološki trokut za dijalog sa tehno-oportunizmom nove „društvenosti“.

U uvodnom poglavlju autor suočava koncepte demokratizacije znanja i neoliberalnog digitalizma, odnosno kapitala temeljenog na digitalnome. Navodi ulogu medija u društvu, ali još više i važnost uloge samih ljudi u kreiranju medijskih sadržaja. Kroz studiju autor naglašava nužnost kritičkog bibliotekarstva. Ta se nužnost nekada očitovala inkluzijom svih marginalnih skupina, odnosno literature, tako se očituje i danas u stavljanju naglaska na humanizam unutar digitalnog doba. Autor također konstatira kako nije moguće očekivati da knjižničari odjednom („preko noći“) postanu računalni inženjeri, što bi onemogućavalo njihovo razumijevanje, tj. snalaženje u novim odnosima informacijskih potreba korisnika i računalnih tehnologija.

U drugom se poglavlju autor dotiče pedagogije kritičkog bibliotekarstva, odnosno samim promjenama koje donose moderne tehnologije i njihovog utjecaja na struku. Citira Jessieja Sheru koji je napomenuo kako svaki puta kada je društvo zbunjeno u pitanju kojim

smjerom se želi razvijati, funkcija knjižnice prestaje biti jasno definirana. Opravdano, autor smatra kako tranzicija ka informacijskom društvu i umreženom znanju knjižnice i knjižničare stoga nije samo dovela do konfuzije kada je u pitanju prilagođavanje imperativima informatizacije (kako bi se organizacijom i pristupom elektronskim izvorima zadovoljile informacijske potrebe nove generacije korisnika), već je struku također suočila s važnostima promišljanja zadaća knjižnica da se kao institucije demokratske odgovornosti zalažu za izgradnju otvorenog društva te iskazuju vjerodostojnost osiguravanjem slobodnog pristupa informacijama, braneći, poštujući i prepoznajući inkluzivne, pluralističke, nediskriminatorne principe življenja u pluralnom građanskom društvu. Tradicionalni koncepti pismenosti, učenja i znanja te procedure i prakse koje se provode u knjižnicama, prema autoru nedovoljno pojašnjavaju trenutne i aktualne okolnosti (koje su pritom socijalne, kulturne i ekonomske) te je većina praksi informacijskog opismenjavanja nedostatna. Spominje se stoga prijelaz na postmodernu epistemologiju kao temelj preoblikovanja tradicionalnih pojmova knjižničarskog diskursa – knjižnice, knjižnične informacije, knjižničara, korisnika i konteksta.

Autor u trećem poglavlju primjećuje promjene sa stare paradigme klasične ekonomije u novu, kulturnu ekonomiju kasnog kapitalizma. Kroz besplatno kreiranje online sadržaja nastaje živi kapital i svaki element interneta može se izmjeriti i pretvoriti u vrijednost. Takve disruptivne tehnologije postavljaju izazov pred tradicionalne sustave rada i socijalne sigurnosti. Autor tvrdi da nastaje nova mantra individualnih online poduzetnika nasuprot starih monopolista kao čuvara kapitala. Hubert tvrdi da sveopća prisutnost računalnih tehnologija ima dubok utjecaj na čitav društveni ekosustav. Nova ponašanja su izraz novih kulturnih navika, a kultura više slijedi tehnologiju nego tehnologija kulturu.

U četvrtom poglavlju autor tvrdi da knjižnice postoje unutar infrastrukturne ekologije te da ne smiju biti prepuštene tehnološkoj imaginaciji. Sve češće knjižnice postaju prostor za startup inkubatore, što za posljedicu može imati pad knjižnica kao plijen „elite“ tehnomenadžerskih institucija. Kroz poglavlje autor provlači problematiku kritičke pismenosti u digitalnom dobu te našoj pristranosti prema nama potvrđnim informacijama. Dovodi u pitanje naše slobode nasuprot nas kao konzumenata strojnog razmišljanja.

Slika 1.

Petim poglavljem autor iznosi nekoliko novih pojmova: prvi je pojam taktičkih medija, koji su mediji nastali kao odgovor na konvencionalne i DIY (eng. do-it-yourself) medije koji nisu sebe htjeli ograničiti na već postojeće medijske forme. Projektom koji autor spominje, naziva „Javna knjižnica/Memory of the world“ spojene su pretpostavke kritičkog bibliotekarstva i taktičkih medija te tu autor govori o taktičkom bibliotekarstvu, za koje smatra da se demokratizacijom pristupa informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji iznova oživljava ideal slobodnog pristupa informacija, no usluge distribucije elektronskih sadržaja, prema autoru, preuzimaju tzv. knjižnice iz sjene (eng. shadow libraries), koje proizlaze iz mogućnosti da se zaobiđu legalna birokratska i ekonomska ograničenja tradicionalne knjižnice, tako da sam projekt uz knjižničare-amatere praktički artikulira građanski neposluh. Tako se još dovodi u pitanje same kontrole distribucije pa autor razlikuje polu-zajednička dobra (eng. semicommons) i zajednička dobra (eng. commons). Autor ponovno navodi Sheru, prema kojemu knjižnica kao organizacija zrcali norme, etiku i vrijednosti zajednice, a smatra kako nezainteresiranost građana za ulogu

knjižnice u društvu simbolizira izraz opće indiferentnosti za budućnost javne komunikacije općenito

Uz komentiranje odnosa STEM područja i humanistike, autor nas kroz šesto poglavlje uvodi u problematiku otvorenog pristupa kroz znanstveno izdavaštvo. Profitabilnost znanstvene komunikacije predstavlja veliku prijetnju otvorenoj znanosti te produbljuje nesrazmjer između konvencionalnih struktura znanosti sjevera naspram siromašnijih znanstvenih struktura juga. Ovdje knjižnice mogu imati značajnu ulogu, pa čak autor navodi pojam knjižničara-amatera kao podršku izgradnji društvenih infrastruktura, alata i vještina.

U sedmom, ujedno i posljednjem, poglavlju autor sagledava problematiku postdigitalnog društva i ulogu knjižničarske struke u njemu. Autor daje citat da kustos znači biti od koristi našem znanju u općoj i slobodnoj upotrebi, a ne držati ga u vlasništvu. Nužno je „liječiti“ knjižničarsku struku konkretnim praksama, redizajniranjem obrazovnih kurikuluma, profesionalnom samokritičnošću i akademskom odgovornošću. Vrijednost ove publikacije nalazi se, ne samo u iscrpnosti i analizi problematike digitalnog društva i odnosa u njemu, nego i spremnosti da se knjižničarsku struku suoči s vlastitom vrlo bliskom budućnošću, novim oblicima funkcioniranja i konceptima koji se ne mogu dokučiti bez kritičkoga razmišljanja o samoj struci i njenom značaju. U digitalnom dobu koje dolazi ova publikacija pruža nam, te može služiti kao, putokaz kako sadašnjim, tako i budućim knjižničarima u razumijevanju okolnosti u kojima se nalazi knjižničarska struka.